

Lehetőségek a helyi gazdaságfejlesztésben

WORKSHOP, GÖDÖLLŐ, 2012. november 29.
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet

A Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, az ELTE Regionális Tudományi Tanszék, a SZIE Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet és az MRTT közép-magyarországi tagozatának közös szervezésében 2012. november 29-én Lehetőségek a helyi gazdaságfejlesztésben címmel workshopot és szakmai beszélgetést tartottak Gödöllőn. Az összejövetel fő célja az volt, hogy a résztvevők feltárják, hogy az egyetemek, kutatóintézetek mit tehetnek a helyi gazdaságfejlesztés elősegítése érdekében.

Az eseményt Káposzta József, a SZIE Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézetének igazgatója nyitotta meg, aki köszöntő beszédében felvázolta a regionális tudományok oktatásának és kutatásának helyzetét a Szent István Egyetemen, majd röviden ismertette az általa vezetett intézet kialakulásának történetét, és a megköszönte a szervezők (Szabó Pál – ELTE, Farkas Tibor és Kassai Zsuzsanna – SZIE) munkáját.

Az első előadást Oláh Izabella, a SZIE Regionális Tudományok Doktori Iskola hallgatója tartotta A közösségfejlesztés támogatásának egy példája címmel, amelyben egy – a hallgatói által – a Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület területén végzett kutatás néhány, a helyi gazdaságfejlesztés témaköréhez kapcsolódó eredményét mutatta be. Az előadást követően vita alakult ki azzal kapcsolatban, hogy mit takar a közösségfejlesztés kifejezés, hogyan valósíthatóak meg a hosszú távú stratégiai célok a hátrányos helyzetű kistérségekben, ahol nem megfelelő színvonalú a humán erőforrás, illetve mennyire használható a kutatás során alkalmazott helyzetfeltáró módszer a gyakorlatban. A turizmusfejlesztés ötletével mint kiterjesztési lehetőséggel kapcsolatban a résztvevők többsége szkeptikus volt, mivel a vizsgált kistérségben nem álltak rendelkezésre a turizmushoz szükséges feltételek, nem volt megfelelő vonzerőleltár, sem olyan termékcsoomag, amely a turisták többnapos kikapcsolódását biztosíthatta volna. Rajnai Gábor, az ECOVAST Egyesület elnöke hozzátette még, hogy nincsen integrátora a vizsgált térségnek, valamint hiányzik a szinergiahatás a piaci elemek és az attrakciók között. A bemutatott kutatás ugyan még csak a kezdeti lépéseit jelentheti majd egy átfogó vizsgálatnak, de a résztvevők meggyeztek abban, hogy a közösség bevonása már megtörtént, és továbbra is fontos részét kell, hogy képezze a további tervezési folyamatoknak is.

Béres Tibor, az Autonómia Alapítvány programfelelőse és Szabó Szabolcs, az ELTE Földrajz- és Földtudományi Intézetének adjunktusa néhány – a Budapest Intézettel közösen kivitelezett – helyi gazdaságfejlesztési projekt tanulságait összegezte. A mintaprojektek elsődleges célcsoportjai a különböző hátrányos helyzetű településeken élő cigányok voltak. A projekteket olyan településeken (Tikoson, Kisvejkén, Sajógalgócon, Besencén, Árpádhalmon és Komlóskán) valósították meg, amelyek a települések fejlettségi rangsorában a lista végén helyezkednek el. A mintaterületek kiválasztásánál emellett még fontos előfeltétel volt, hogy három tényezőcsoport – a termelési tényezők, a közjavak és szolgáltatások, illetve a társadalmi tőke – közül legalább az egyik terén kedvező legyen a település helyzete.

Elsősorban azt vizsgálták, hogy hogyan lehetne elindítani a hátrányos helyzetű településeket egy fejlődési pályán, hogyan lehet helyben tartani eme térségek lakosságát, és azt, hogy a fejlesztésekhez honnan szerezhető termelési tényező, ami aztán felhasználható a helyi gazdaságfejlesztésben. Megállapították, hogy kétféle módon szerezhető tőke: saját, illetve külső forrásból.

Általában azonban kevés az a jövedelemtömeg, amit helyben elő tudnak állítani a közösségek, és gyakran még ezt a kevés tőkét is kivonják a településekről (pl. ha a Takarékszövetkezet elviszi a tőkét a nagyobb városokba). Szabó Szabolcs szerint fontos lenne, hogy helyben képződjön tőke, és úgy allokálják, hogy azt helyben meg is tartsák.

Az önkormányzatok saját bevételek szerzésére tett kísérletei (pl. Komlóska mint adóparadicsom) gyakran konfliktusokat generálnak a szomszédos településekkel, vállalkozások pedig ritkán telepednek le ezekben a térségekben. A másik lehetőség, hogy külső forrásokat vonnak be a települések. Kormányzati és civil források jelenleg nincsenek, a korábbi tíz évben is minimális források álltak csak rendelkezésre, amelyek csupán pilot-projekt megvalósítását tették lehetővé (pl. OFA keretében 6 település jutott 200 millió Ft támogatáshoz). A harmadik hazai külső forráslehetőség a START munkaprogram. Ennek esetében a rendelkezésre álló összeg ugyan nagy, és a foglalkoztatási mutatók is jelentősen javultak, de a program nem elég hatékony. Az előállított termékek fajlagos költsége nagyon magas, ráadásul sok helyi vállalkozás ment tönkre, a csökkenő piaci lehetőségek miatt. A negyedik csoportba a decentralizált források tartoznának, ám ezek mára megszűntek. Az uniós források jelentőségét emelték ki még a kutatók, amely támogatási rendszere azonban nagyon rugalmatlan, így még az alapvetően jó irányba mutató pályázati konstrukciók is kudarcba fulladnak.

Arra a megállapításra jutottak, hogy csak az a települést lehet fejleszteni, ahol van valamilyen potenciál. Ennek hiányában hosszú távú közösségfejlesztést kell alkalmazni. Helyi gazdaságfejlesztés ugyanis nem valósítható meg együttműködő közösség nélkül. A közösségfejlesztést nem programszervezésként kell felfogni. Az előadók hangsúlyozták a hosszú távú, partnereket bevonó, tudatos tervezés szükségességét. Az elkészült tervekhez kell keresni forrást, nem pedig fordítva. Azt a következtetést vonták le, hogy jelenlegi támogatási konstrukciók hibásak, mivel rugalmatlanok, nem elég célzottak, gyakran rövidek a futamidők, illetve a szakemberhiány is sok problémát okoz. A kutatók szerint Magyarországon eddig nem igazán alkalmazott, ún. block grant típusú konstrukciókra van szükség. Javasolták, hogy nagyobb figyelmet kellene fordítani a földrajzi célzásra, valamint egy szűkített térségszámmal pilot programokat kellene elindítani mikrokörzeti szinten az új típusú támogatási konstrukcióval.

A vitában többször is szóba került az ún. helyi hősök szerepe. Helyi hős alatt azokat a vezetőket értették, akik – erejük, energiájukat, sokszor családi életüket nem kímélve – felvállalják a helyi közösség fejlesztését. Az a kérdés merült fel, hogy vajon minden helyi közösség ki tudja-e termelni és helyben tudja-e tartani a saját helyi hőst. Ha ugyanis helyi hős kívülről érkezik, sokkal nehezebben tud működni.

Káposzta József a már említett külső források mellett kiemelte a megfelelő helyi lehetőség jövedelemtermelő képességének kihasználását. Elemezni kell, hogy van-e olyan potenciál a vizsgált térségben, ami olyan terméket tud előállítani, ami a térségen kívül eladható. Nem csak támogatásban kell gondolkodni. Számos szociális program és egyéb próbálkozás volt az elmúlt években, ám ezek az önellátás irányába tolták el a célcsoportokat, nem hoztak azonban létre vállalkozói szférát. Helyi fejlesztések akkor valósulhatnak meg, ha megtalálják hozzá a megfelelő humánerőforrást és a helyi hőst.

Béres Tibor szerint is fontos, hogy ahol elő tudnak állítani valamilyen piacképes terméket, ott ebből állítsanak elő jövedelmet, ahol viszont ez nem működik, ott a munkaerő mobilitását kell elősegíteni. Felhívta a résztvevők figyelmét arra is, hogy a fejlesztési programok (pl. LHH programok) kudarcának egyik legfőbb oka az időhiány.

Herczeg Béla, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség projektmenedzsere szerint az LHH fejlesztési program nem kudarc történet. Egy országos forrásallokációs vizsgálatban az ellenkezőjét mutatták ki. Azzal viszont egyetértett a felszólaló, hogy a program megvalósítására rendelkezésre álló idő túlságosan rövid volt. Emellett gyakran okoz még problémát a foglalkoztatási projektek esetében, hogy ha piacképes terméket állítanak elő, akkor annak értékét le kell vonni a támogatási összegből, különben szabálytalanságot követnek el. Ez magyar módszer, nem uniós előírás. A Nemzeti elszámolhatósági útmutatót azóta azonban módosították, ha bevétel keletkezik a

hátrányos helyzetű emberek képzési, foglalkoztatási programjai esetében, akkor az a programra felhasználható.

Ignác József, Besence polgármestere szerint a helyi gazdaságfejlesztésnél az elzártságot és a településszerkezetet is figyelembe kell venni. Szükség van olyan helyi szereplőkre, akik képesek vállalkozásokat létrehozni, működtetni. Besencén az önkormányzat hozott létre mezőgazdasági vállalkozást. Az önkormányzat integrátori szerepkört tölt be, mert a helyi humán-erőforrás vállalkozói készsége igen alacsony volt. Szerinte jobban ki kellene használnia a településeknek a szerveződésben, az összefogásban rejlő lehetőségeiket. Az elmúlt húsz évben a társadalmi tőke csökkent, a települések gyakran nem képesek az összefogásra. A helyi szereplők között partnersegeket kell kialakítani, erősíteni.

Ritter Krisztián, a SZIE Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézetének docense előadásában egy konkrét helyi gazdaságfejlesztési példát mutatott be, illetve röviden ismertette az intézete néhány korábbi kutatását. Röviden összefoglalta az Európai Uniónak a következő programozási időszakra vonatkozó elképzeléseit. Kiemelte, hogy az EU fő célja a munkahelyteremtés és a fenntartható gazdasági növekedés. Ehhez illeszkedik a vidékfejlesztési politika is a versenyképesség, a fenntarthatóság és a kiegyensúlyozott területi fejlődés szempontjaival. Korábbi kutatásai keretében lehatárolta az agrárfoglalkoztatási válsággal küzdő térségeket, és kollégáival azt vizsgálta, hogy milyen szerepe, lehetősége van a mezőgazdaságnak a helyi gazdaságfejlesztésben, hogyan járulhat hozzá a mezőgazdaság a területi versenyképességhez. A versenyhátrányok mellett az előadó kiemelte a vidéki térségek versenyelőnyeinek jelentőségét is. Korábbi vizsgálataiban szignifikáns összefüggést mutatott ki az agrárfoglalkoztatási válság és a területi egyenlőtlenség között.

A SZIE 2010 nyarán örökbe fogadott négy – Nógrád megye középső részén elhelyezkedő – települést: Bokort, Cserhátszentivánt, Kutasót és Nógrádsipeket, amelyek egy körjegyzőséget alkotnak. Az együttműködés kölcsönös: a települések kutatási terepet, gyakorlati helyeket biztosítanak az egyetem hallgatóinak, az egyetem alkalmazottai cserébe segítenek a helyi település-és térségfejlesztésben.

Ritter Krisztián bemutatta a legutóbbi kérdőíves kutatás eredményeit. Ezeken a településeken a legnagyobb probléma a munkanélküliség, az előregedés és az elzártság, a periférikus fekvés. A foglalkoztatottak többsége mezőgazdaságon kívüli tevékenységet folytat és mivel helyben nagyon kevés munkahely van, ezért a többségük ingázik. Ugyanakkor a néhány működő vállalkozás leginkább mezőgazdasági jellegű tevékenységet folytat. A művelt területek aránya alacsony, a háztartások fele még háztáji szinten sem foglalkozik földműveléssel vagy állattartással. Annak ellenére, hogy a mezőgazdaságnak mint ágazatnak a szerepe csökken a települések gazdasági életében, mégis a felmérés alapján a munkahelyteremtést tekintve a háztartások fele kizárólag a mezőgazdaság és az erdőgazdaság területén lát kiugrási lehetőséget. A felmérésben arra is rákérdeztek, hogy ha lenne megfelelő támogatási konstrukció, végeznének-e mezőgazdasági tevékenységet. A válaszadóknak csupán az egyharmada zárkózott el az ilyen jellegű tevékenység végzésétől.

Az előadó azt a következtetést vont le, hogy a mezőgazdaság mint főállás nem hangsúlyos a vizsgált térségben, az alternatív jövedelemtermelő és az önellátásban játszott szerepe viszont egyre fontosabbnak tűnik. Kiemelte a hosszú távú helyi gazdaságfejlesztés fontosságát és a helyi, önerős fejlesztések lehetőségeinek a korlátait. Emellett életképes, élőképesség-igényes, magas hozzáadott értéket tartalmazó, piacképes helyi termékek előállítását szorgalmazta az előadó. Véleménye szerint meg kellene tartani, illetve erősíteni kellene a mezőgazdaság szociális szerepét, biztonsági hálóként való kihasználását. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy fontos lenne a mezőgazdaság foglalkoztatási szerepének csökkenéséből kiindulva a mezőgazdaságon kívüli komplex fejlesztések megvalósítása, az alapvető szolgáltatások és infrastruktúra biztosítása, a helyi fejlesztésekre képes, sikeres közösség megteremtése, valamint a város-vidék kapcsolatok helyreállítása.

Káposzta József felhívta a figyelmet arra, hogy ebből a felmérésből is az derült ki, hogy vidéken az emberek túlnyomó többsége csak mezőgazdaságban gondolkodik. Nehéz feladat itt helyi gazdaságfejlesztést megvalósítani mezőgazdaság nélkül. A mezőgazdaság helyett azonban inkább agrárgazdaságban kellene gondolkodni. Pl. az örökbefogadott településeken érdemes lenne a vadászat, a vadgazdálkodás fejlesztésén dolgozni, de a helyiek nem támogatják ezt az elképzelést. El kell dönteni, hogy piacialapú vagy szociális alapú mezőgazdaságra van szükség, a kettőt nem lehet egymással versenyeztetni.

G. Fekete Éva, a Miskolci Egyetem docense egy, a fenti kutatáshoz hasonló vizsgálata eredményeit osztotta meg a résztvevőkkel. Ennek keretében nyolc településcsoportot vizsgáltak. Különböző fejlesztési lehetőségeket vázoltak fel a helyieknek, és nekik egy skálán kellett értékelniük, hogy melyik lehetőséget mennyire tartják megvalósíthatónak a saját környezetükben. Jó eredmények születtek. A következő kérdés az volt, hogy saját maga melyik megvalósításában vállalna szerepet. A többség egyik fejlesztési tevékenységben sem venne részt. Még a mezőgazdaság esetében kapták a legkedvezőbb eredményeket. A helyi gazdaságfejlesztés esetében G. Fekete Éva szerint sem egy adott településen belül kell keresni a megélhetés, a tevékenység forrását, hanem inkább a térségen belül kell megoldást találni. Ám ez gyakran konfliktusokhoz vezet, mert a közösségfejlesztés nem működik térségi szinten. Ha térségben gondolkodunk, akkor a szereplő kérdése is felvetődik. Ezek a hátrányos helyzetű településeken társadalmi vállalkozásoknak kellene kulcsszerephez jutniuk, amelyek a társadalmi hasznot nézik, nem pedig a profitorientációt. A piac fogja meghatározni, hogy melyik az a térség, amelyben együtt lehet gondolkodni.

Ugyanó még a társadalmi innovációk jelentőségét emelte ki. Műszaki, technológiai innovációkra is szükség van ezekben a térségekben, de még inkább a helyiek, nem pedig a szakértők (kívülállók) által végrehajtott társadalmi innovációkra. Ez viszont egy ördögi kör, hiszen nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges megfelelő tudás ezekben a térségekben. Társadalmi innovációk nélkül azonban nem javulhat a humán-erőforrás színvonala. Nemes Nagy József szerint viszont inkább adaptációkra volna szükség, ez azonban magas színvonalú oktatást igényel.

Hogyor Veronika, a Pannon Elemző Iroda kutatási asszisztense *Közös gondok - közös megoldások? Jövőteremtő fejlődési utak hátrányos helyzetű falvainkban* című előadásában hátrányos helyzetű településeken megvalósított agrárjellegű helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések tanulságait összegezte. Nyolc településen – Rozsályon, Túrlevélyn, Komlóskán, Gyulajon, Belecskén, Hernádszentandrásán, Tiszaadonyban és Bagaméron – vizsgált növénytermesztési, állattenyésztési, illetve komplex mezőgazdasági fejlesztési programokat. Hét településen az önkormányzat, míg Bagaméron az Autonomia Alapítvány volt a helyi gazdaságfejlesztés kezdeményezője.

Hogyor Veronika elsősorban azt vizsgálta a nyolc program példáján keresztül, hogy melyek azok az elemek, amelyek kulcsfontosságúak egy új, helyi gazdaságfejlesztési program sikeres megvalósításához. Nyolc adaptációs feltételt tárt fel, melyek közül az első az erős helyi közösség megléte. Egy közösség összefogásának és aktív közreműködésének köszönhetően a fejlesztések hatékonyabban működhetnek. Az elsődleges cél a hátrányos helyzetű, képzetlen, tartósan munkanélküli személyek bevonása a programokba, a közvetett cél pedig az, hogy ezek a kezdeményezések az egész település életére hassanak. Mezőgazdasági programok esetében nélkülözhetetlen a termőföld megléte, hiszen erre a helyi erőforrásra alapozható a termelői tevékenység. Figyelembe kell venni a település ilyen irányú hagyományait és gazdálkodói múltját. A harmadik feltétel: az egyéb helyi erőforrások rendelkezésre állása. A fejlesztési projektek sikeres megvalósításához szükség van a helyi vezető aktív szerepvállalására, aki tekintélye, befolyása és rátermettsége révén képes összetartani a helyi közösséget, és irányítani egy ilyen jellegű programot (főként a helyi polgármesterek feladatvállalása a döntő). A piac által támasztott követelményeknek meg kell felelni: a programok megalkotását, strukturálását megelőzően célszerű piacutatást végezni, tájékozódni, melyek azok a termékek, amelyek helyben megtermelhetők és el is adhatók. Prioritást élvez e tekintetben az értékesítés kérdése: olyan településeknek, amelyek

közétkeztetést működtetnek, először a védett piacra célszerű termelniük, majd ennek teljes lefedését követően termelhetnek külső értékesítésre. Azon programok esetében, amelyek önkormányzati irányítás alatt valósulnak meg, célszerű egy háttérszervezetet létrehozni. A különböző nonprofit szervezetek által patronált programok esetében leegyszerűsödik a termelő tevékenységgel kapcsolatos feladatok köre. E szervezeteknek nagyobb a gazdálkodói tere, pl. nem köti őket az önkormányzatok esetében irányadó államháztartási törvény. A fenntarthatóság kérdése is egy kritikus pontja a fejlesztési kezdeményezéseknek, állami segítség nélkül általában nem megoldható, mivel nem tudnak elegendő profitot termelni. Az utolsó adaptációs feltétel, hogy az adott településnek egyfajta fejlesztési központtá kell válnia. Stratégia mentén gondolkodva, a cél elérése érdekében valamennyi elérhető pályázati forrást felhasználva maradhatnak csak fenn ezek a programok.

Hogyor Veronika előadásában hangsúlyozta, hogy a fent említett módszerek csupán egy elméleti alapot képeznek, az adaptáció során azonban figyelembe kell venni a helyi adottságokat, körülményeket, lehetőségeket. A külső szakemberek, kutató és oktatási intézmények, civil szervezetek több szempontból is hozzájárulhatnak a helyi gazdaságfejlesztési programok sikeres megvalósításához. Pl. felkutathatnak és bemutathatnak jó és rossz példákat, szakmai segítséget nyújthatnak, megerősíthetik a helyieket abban, hogy jó irányba haladnak, stb.

Az előadó arra is választ keresett, hogy lehet-e közösségi eszközökkel munkát biztosítani hátrányos helyzetű falvakban élő, sok esetben tartósan munkanélküli személyek számára, hosszútávon fenntartható formában, a mezőgazdaságra alapozva. Azt a következtetést vonta le, hogy ezek a helyi gazdaságfejlesztési programok nagy eséllyel képesek visszavezetni a hátrányos helyzetű helyi munkanélkülieket a munka világába, igaz, a fenntarthatóság kérdése még a legjobban működő programok esetében is megkérdőjelezhető.

A kutatás során létrejött esettanulmányok közül több megtekinthető az ECHO TV honlapján: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=nXvDlh3aRAE

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=HKbPuJ-dkAY

Ezután Nagyné Molnár Melinda, a SZIE Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet docensének a Faluszemináriumi kutatások a helyi gazdaságfejlesztés szolgálatában című előadása következett. A faluszemináriumhoz kapcsolódó falukutató műhelyt 2006-ban alapították, de az ilyen jellegű kutatások sokkal régebbre nyúlnak vissza. A faluszeminárium rövid távú célja az, hogy vizsgálati helyszíneken, néhány mintán mélyfűrást végeznek, és rövid távon megpróbálják a társadalmi-gazdasági viszonyokat megérteni, a falvak értékeit, problémáit feltárni, míg hosszú távon az a kívánatos cél, hogy ezeken a bázishelyeken a területi folyamatokat mélyebben is megismerjék. Eddig öt helyen végeztek mélyfűrást: Siklódon, Bagon, Komlósán, Bakson és Tiszaladányban. Az esettanulmányokat évente megjelentetik az Acta Regionis Rurum című periodikában.

Nagyné Molnár Melinda a falukutató szemináriumok tapasztalatai alapján prezentációjában összegezte, hogy mi kell ahhoz, hogy jól működjön egy település, egy térség. Szerinte az első fontos tényező az, hogy legyen hasznosítható helyi adottság a településen. A vidéki térségeinkben pl. a táji adottság többnyire ilyen erőforrás, ami azonban csak áttételesen adaptálható valamilyen gazdasági hasznosításra. Ugyanakkor vannak közvetlenül adaptálható adottságok (pl. a faszén, mint a hagyományos faszénégetés terméke, – a grillpartik urbánus világában eladható). A helyi adottságok mellett fontos még, hogy legyen egy kezdeményező erő, egy innovátor mag a településen, a másik oldalon viszont egy újítást elfogadó közösségre van szükség. Ám nem elég, ha van egy innovátor mag és van egy jó településvezetés, kulcsfontosságú közöttük a szinkron is. Gyakran okoz problémát, hogy a települési menedzsment más irányvonalat támogat, mint amit a helyi civilek, vállalkozók megfogalmaznak. A tapasztalataik azt mutatják, hogy egy település akkor tud igazán sikeres lenni, ha hiteles a településvezető. Nem szolgálja a település hosszú távú fejlődését, ha a településvezető filozófiája az, hogy neki nem a települést kell szolgálnia, hanem a választóit. Az előadó szerint egy település nem önmagában lesz sikeres vagy sikertelen. Kell hozzá egy olyan térségi háttér, településháló, egy ezekből sugárzó pozitív shadow

hatás, ami úgymond segít a meglévő erőforrásokat jól hasznosítani. A következő feltétel a közlekedés-földrajzi elérhetőség. (Pl. Siklód egy negatív példa erre, ezzel szemben Bag közlekedés-földrajzi helyzete rendkívül pozitív hatással van a település életére.) Az előadó szerint lényeges még, hogy a településnek legyen egy pozitív belső imázs, egy koherens közösségi hálója. Ez ott működhet, ahol van valamilyen jól megragadható helyi identitás. Jó példa pl. Komlóska vagy Siklód, mert van egy külön identitásuk, ami segít a helyi közösséget megteremteni. Ugyanakkor a sikeres településekhez szükség van pozitív külső imázsra is. Sem belső, sem külső imázs nem létezhet tevékeny közösség nélkül.

A sikertényezőket bemutatását követően az előadó azt vizsgálta, hogy milyen fejlődési pályák lehetnek a települések vonatkozásában. Vannak olyan települések, amelyek lényegében ugyanazon a történeti pályán haladnak. A jelen és a jövő szerves fejlődése a történeti előzményeknek, de vannak olyan települések, amelyek bizonyos történeti dimenziókon még nem jutottak túl.

Rajnai Gábor a térségi együttműködési készség fontosságára hívta fel a figyelmet. Enélkül gyakran szétesnek a fejlesztési programok, mivel nem áll össze a koherencia, hogy a résztvevők az érdekeket egy irányba vigyék. Sajnos ez a megosztottság a hazai vidékfejlesztési programokban is gyakran tettenérhető.

Szabó Pál, az ELTE Földrajz- és Földtudományi Intézet adjunktusa, az MRTT közép-magyarországi tagozatának megbízott vezetője előadásában az egyetem és a falvak együttműködési lehetőségeiről beszélt.

Elmondta, hogy egy olyan témakört sikerült találni erre az estére, ami egyre több kollégát érint az ELTE-n is. Szakdolgozatok készülnek és kisebb-nagyobb kutatások folynak a helyi gazdaságfejlesztés témájában. Például a tanszékük a Lengyeltóti kistérségben alakított ki kölcsönösen hasznos partnerséget (<http://mitemuhely.hu/lhh/mite,99.html>). Az egyetem elsősorban humán erőforrást – konkrétan a hallgatók és az oktatók munkáját – tudta felajánlani az együttműködéshez. Félév közben szemináriumon foglalkoztak a térséggel, nyáron terepgyakorlat keretében voltak a kistérségben, sőt két konferenciát is szerveztek Lengyeltótiiban. Olyan írásos szakmai anyagok születtek, amelyek a kistérségnek és az önkormányzatoknak nem került pénzbe; az anyagokat feltöltötték egy honlapra, ahol a helyiek elérhetik. A kistérség bemutatkozott az egyetem egyik budapesti rendezvényén, ahol külön sátruk volt. Ez segítette a településmarketinget és erősítette a kistérség imázsát. A helyi általános iskolákban tanulmányi versenyt rendeztek, megírták a térség településeinek wikipédiás szócikkeit, valamint a Honfoglaló c. internetes vetélkedőbe a kistérséggel kapcsolatos kérdéseket is küldtek. A térségről készült egy bemutatkozó videó is, amely felkerült az internetre, valamint turisztikai programcsomag-ötleteket alakítottak ki.

A kedvezőtlen tapasztalatok közül kiemelte az előadó, hogy a diákok közül többen valamilyen ok miatt félbehagyják a megkezdett munkát. Az eredményes együttműködés érdekében inkább csoportokra kell bízni a munkát. További gond volt, hogy nem volt igazán szakmabeli partner a térségben, és így alakultak ki belső, térségfejlesztési célú kapcsolati hálózatok sem. Az adott kistérségben a hosszú távú tervezés helyett az aktuális, mindennapi problémák megoldásával kénytelenek foglalkozni, és az önkormányzatok, kényszerből, a pályázatok világában élnek.

A workshop elérte a célját, hiszen egy igazán aktív közös gondolkodásnak lehettünk tanúi. A szervezők sem vesztették el lelkesedésüket, sőt inkább azon kezdtek el gondolkodni, hogy a rendezvényt ezek után rendszeressé kellene tenni.

Farkas Tibor – Kassai Zsuzsanna